

Asia: VN/7167/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keminmaan, Kittilän ja Sodankylän kuntien lausunto kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Keminmaan, Kittilän ja Sodankylän kunnat ovat merkittäviä kaivoskuntia ja lausumme hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta. Erityisesti Keminmaan, Kittilän ja Sodankylän kuntien lausunto tulisi lukea huolella ja ottaa päätöksenteossa vakavasti huomioon.

Kaivosveron muutos esitetyllä tavalla on kannatettavaa, koska kaivosveron korotus ja tulojen ohjautuminen kaivoksen sijaintikuntaan toimisi kannustimena, mikäli pelkoa tasausjärjestelmään joutumisesta ei ole. Samalla kaivosten sosiaalinen hyväksyttävyys paranisi kunnissa.

Kaivoskunnat tukevat etupainotteisilla investoinneillaan kaivosten perustamisia omilla varoillaan. Kaivoskuntien etupainotteisten investointien arvo infrastruktuuriin on kymmeniä miljoonia euroja. Kuntien investoinnit alkavat heti kun kunnat saavat tiedon kaivoksen perustamisesta. Kuntaan tulee nopealla aikataululla jopa tuhat uutta työpaikkaa riippuen kaivoksen koosta. Se tarkoittaa sitä, että kunnan on käynnistettävä asuntotuotanto, laajennettava koulutiloja, rakennettava uusia päiväkoteja jne. Teitä ja muuta infrastruktuuria rakennetaan usein tiettömien taipaleiden taakse erämaisiin olosuhteisiin, kuten Kittilän ja Sodankylän kaivoksilla on käynyt.

Kaivosten haitat jäävät kuntiin vuosikymmeniksi, jopa sadoiksi vuosiksi. Kaivosveron muutos esitetyllä tavalla on siksikin kannatettavaa. Kaivosvero on palvelutarpeiden lisäämiseksi lisäksi myös haittaveron. Tämänkin vuoksi kyseessä ei ole kaivosveron epätasaisesta jakautumisesta kuntien kesken vaan siitä, että palvelutarpeet ja investointitarpeet kohdistuvat vain yleensä yhteen kuntaan

ja haitat myös. Lisäksi luonnonvara on hyödyntämisen jälkeen käytetty lopullisesti, mutta on tullut koko kansantalouden hyödyksi.

Kaivoksen perustaminen ja kaivoksen aikainen toiminta lisää kunnan kustannuksia. Tämän lisäksi on erityisesti huomioitava kaivoksen jälkeinen aika. Kunnat joutuvat vaikeuksiin, kun kaivos suljetaan. Sadat jopa tuhat suoranaista työpaikkaa katoaa. Lisäksi saman verran välillisiä työpaikkoja joutuvat vaikeuksiin. Kiinteistöjä jää tyhjilleen ja niiden arvo putoaa voimakkaasti. Eli kaivospaikkakunnista tulee ns. kriisikuntia, joista Suomessa on runsaasti kokemuksia. Näistä syistä, kaivoskunnilla tulee olla mahdollisuus saada taloutensa kuntoon kaivoksen elinaikana, jotta kaivoksen jälkeisestä ajasta selvitään. Varautuminen kaivoksen jälkeiseen aikaan tulee kunnalle antaa taloudellinen mahdollisuus.

Kaivosmineraaliveroa ei tule sisällyttää millään muotoa tasausjärjestelmään. Asiakirjassa todetaan, että kaivosmineraalivero ei lukeudu tällä hetkellä kunnan saamien verotulojen perusteella tehtävään valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Tällainen vihjailu on kaivosten perustamisen kannalta vahingollista niin kunnalliselle päätöksenteolle kuin yhtiöille, jotka kaivoksia perustavat. Muistutamme siitä, etteivät tuulivoimakunnatkaan ole joutuneet vastaavaan menettelyyn. Päinvastoin tämä voi nimenomaan johtaa siihen, etteivät potentiaaliset kaivokset lähdekään käyntiin, koska tulevan kaivoksen sijaintikunnassa katsotaan riskin olevan liian suuri tulojen menetyksestä, eivätkä lähde maankäytössä ja kaavoituksessa tekemään vaadittavia päätöksiä kaivoksen perustamiselle. Kaivosveron korotus ja tulojen ohjautuminen kaivoksen sijaintikuntaan toimisi kannustimena ilman pelkoa tasausjärjestelmään joutumisesta. Tulee ottaa huomioon, että kaivoskuntien maankäyttö kaivostoimintaan estää maankäytön muuhun kunnan elinvoiman ja talouden kannalta merkittävään toimintaan ja kaivoksen sijaintikunnan kallio- tai maaperässä olevat kaivosmineraalit poistuvat ikiajoiksi. Tulee myös ymmärtää, että kaivosmineraaliverossa on ollut alun perin ja on edelleen kyse uudesta, muun verotuksen lisäksi tulevasta verosta. Maaperästä kaivettu mineraali ja kaivoksen toiminta pitää erottaa toisistaan. Kaivoksen toiminnasta aiheutuneiden haittojen korvaamiseen on omat järjestelmänsä ja lainsäädäntönsä. Kaivosmineraalivero on korvaus ikiajoiksi maasta pois viedystä mineraalivarannosta.

Lakiluonnoksessa esitetty jakosuhte 60 % kaivosten sijaintikunnille ja 40 % valtiolle on mielestämme kohtuullinen eikä siihen tule tehdä muutoksia, vaikka olemme aiemmin lausuneet, että kunnalla tulisi olla vielä suurempi osuus. Jos sijaintikunnilta pienennetään tuota prosenttiosuutta, tulee tämä vaikuttamaan kielteisesti kaivosten sijaintikunnan asukkaiden asenteisiin ja saattaa estää kokonaan uusien kaivoshankkeiden syntymisen.

Kaivosmineraaliverolain uudistamisen yhteydessä esitetyt huolet kuntaverotuksen roimasta alentamisesta tai nollaamisesta ovat populistisia ja vahingollisia sekä turhia ja aiheuttavat vain epävarmuuksia, miten koko kaivosmineraaliverolain muutokseen tulisi suhtautua. Kunta päättää itsenäisesti mikä on kuntaverotuksen taso. Sillä spekulointi luo turhaan negatiivisia mielikuvia kaivoskunnista. Me kaivoskunnat olemme asukasmäärältään suhteellisen pieniä, ja meillä toimii vain yksi tai kaksi kaivosta kerrallaan. Tuolloin kunta asettaisi verotulonsa täysin yksittäisen yhtiön tekemien ratkaisujen varaan. Voivathan yhtiöt esimerkiksi suhdanteiden ja hinnanmuutosten vuoksi

jättää malmin rikastamatta. Sodankylä, Sotkamo ja Keminmaa ovat teollisuusmineraaleja louhivien kaivosten kuntia, jotka ovat erityisen suhdanneherkkiä. Kaivosmineraaliverolain uudistusta ei tule verrata sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistamiseen, jonka kohdalla perustuslakivaliokunta totesi, että merkityksellistä oli, että kunnallisveron korotuspaine johtui yksinomaan lainsäädännöstä. Kaivosmineraaliverolain uudistamisessa ei ole kyse siitä, että yksittäisten kuntien tulisi korottaa kunnallisveroprosenttejaan huomattavasti ja melko äkillisesti.

Kaivos vie maata muilta elinkeinoilta. On syytä huomioida, että lappilaisilla kunnilla on monipuolinen elinkeinorakenne ml. perinteiset elinkeinot. Suuret metallikaivokset vievät mahdollisuuden tärkeitä perinteisiltä elinkeinoilta pysyvästi. Metsätalous, porotalous ja perinteinen luonnontuotteiden hyödyntäminen loppuu hyvin laajalta alueelta. Esimerkiksi Kevitsan kaivoksen vaikutusalueen voi arvioida olevan jopa 100 km².

Lopuksi on myös otettava huomioon kaivosyhtiöt, jotka ovat merkittäviä yhteistyökumppaneita kuntien kanssa. Malmin arvo vaikuttaa yhtiöiden tuloksiin. Se taas vaikuttaa kaivosten elinikään, kuten koko kaivosverolain uudistus. Kaivosverosta käydään yhtiöissä keskustelua, miten se heikentää kaivosten tulosta, kaivosten elinkaaria sekä investointeja. Tämä taas vaikuttaa pitkällä ajanjaksolla myös kuntien verotuloihin niitä heikentäen.

Keminmaassa 5.8.2025

Mikko Lampela	Hannele Matinlassi
Kunnanhallituksen puheenjohtaja	Kunnanjohtaja

Kittilässä 5.8.2025

Jouko Nikkinen	Timo Kurula
Kunnanhallituksen puheenjohtaja	Kunnanjohtaja

Sodankylässä 5.8.2025

Mari-Anne Penttinen Jari Rantapelkonen

Kunnanhallituksen puheenjohtaja Kunnanjohtaja

Severinkangas Pertti

Keminmaan kunta - Hannele Matinlassi, kunnanjohtaja, Keminmaan kunta